

A TERMÉSZET VILÁGA ÉS AZ EMBERI MUNKA

Időjárás

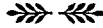
A kedvezőtlen időjárás ellen védjük a növényeket.

Növények és állatok

A növénytermesztés és állattenyésztés kiegészítik egymást

Ásványok

Az ásványok tulajdonságait is megismerhetjük és munkánkkal fel tudjuk azokat használni.

DR. BORBÁS ENDRÉNÉ

Nyíregyháza, Tanárképző Főiskola

Jelentéstan. Összefoglalás az 5. osztályban

Oktatási feladat: A jelentéstan rendszerező ismétlése. Az ismételt nyelvi anyag gyakorlati alkalmazása.

Nevelési feladat: A szóbeli és írásbeli kifejezőkészség fejlesztése: szabatos, színes előadásra nevelés. A tanulói önállóság, aktivitás fokozása.

I. Előkészítés:

a) Beszédünk melyik részét mutatja a betűsín? (szavak). Idézzük fel mit tanultunk a szóról! Mi a szó? (fogalmi meghatározás).

b) Mit állapítottunk meg a szavakról? (Minden szónak van alakja és jelentése.) Mit nevezünk a szó alakjának? Mit értünk a szó jelentésén? Emlékeztetőül ezeket jegyezzük fel magunknak! Mi áll előttek? (egy szó alakja, jelentése.) Írjuk alá! A jelentés és az alak nem ilyen független egymástól, mint ez a rajz és írás. Milyen kapcsolat van közöttük? (Kölcsönösen felidézik egymást.) Próbáljuk ki! Enyém a jelentés. Lássuk idézi-e számotokra az alakot! Fordítsuk meg a játékot! Egy tanuló kijön, és megadja az alakhoz tartozó jelentést.

Amit megállapítottunk az alak és jelentés kapcsolatáról, azt rögzítsük a vázlatban is!

c) A szavakat többféle szempont szerint osztályoztuk. Ki emlékszik melyek voltak ezek a szempontok? (szerkezet, alak, szófaj.)

Célkitűzés:

A mai órán átismételjük, hogy az alak és jelentés kapcsolata szerint milyen szavakról tanultunk.

II. Az anyag rendszerezése csoportmunkával:

a) A feladatok kiadása az öt munkacsoport számára.

A betűsínben szókárttyák.

Frontális osztálymunka

Az alak, jelentés fogalmának és kapcsolatuknak felidézése vázlatban rögzítése.

A tanár tárgyakat, képeket mutat, a tanulók mondják a hangalakot.

A vázlat kiegészítése (nyilak).

A csoportok a feladatot feladatlapon kapják meg. A munkát a csoportvezető szervezi.

A feladatlapon szövegét lásd az óraleírás után.

b) Az önálló munkára hat percet adok:

1. csoport

Lássuk mi történt a mágnestáblánál! Miért így rakták le a kártyákat? Az alak és a jelentés kapcsolata alapján milyen csoportokba oszthatjuk a szavakat? Ezeket az elnevezéseket írjuk fel a vázlatunkba!

A csoport egy tagjának beszámolója. Értékelés jeggyel.

2. csoport

Milyen szavakat gyűjtöttetek? Jók-e? Miért nevezzük ezeket egyjelentésű szavaknak? Jelöljük ezt a vázlatban is! Az alakot, jelentést jelöljük piros a és j betűvel!

Az egész csoport ellenőrzése. A szabályt a csop. vez. mondja el. A csop. vez. értékelése jeggyel.

3. csoport

Miért ezt a kétfajta szót kevertem össze? (könnyű összetéveszteni.) Miben hasonlítanak egymáshoz? (egy alak – több jelentés.) Miben különböznek (A jelentések között van összefüggés – nincs összefüggés).

Vegyünk ki egy több jelentésű szót, magyarázzuk meg a két jelentés kapcsolatát (Pl. kormány.) Hová sorolnátok a fej szót? (több jelentésű: káposzta-, emberfej, azonos alakú: emberfej, fej ige).

Önként jelentkezett tanuló beszámolója. Értékelés jeggyel. Kérdések az osztályhoz.

4. csoport

Milyen feladatot kapott a csoport a rokon értelmű szavakkal? Olvasd fel az eredeti szöveget! Milyen stílushiba van benne? (egyhangúság, szóismétlés.) Hogyan javítottátok? Miért volt könnyű javítani? (A meggy igének sok rokon értelmű szava van.) Még az osztály is tudna mondani néhányat. Korlátlanul használhatjuk-e ezeket egymás helyett? Mondok alanyokat és állítmánynak tegyétek hozzá a meggy szó rokon értelmű szavai közül azt, amelyik legjobban megfelel.

A közös munkával átjavított dolgozatot egy tanuló felolvassa. A csoport értékelése szóban.

Frontális oszt. fogl.

- A kisbaba.....(tipeg)
- A katona.....(menetel)
- A sebesült.....(vánszorog)
- A mackó.....(cammog)
- A paripa.....(vágat).

Alkalmazni jól tudjátok, hogyan határozzátok meg? Hogyan jelölnénk a vázlatban?

A vázlat fejlesztése

5. csoport

Olvasd fel a gyűjtött szavakat! Az osztály melyiket szeretné mondatban hallani? Ki válaszol a csoportból? Milyen szavakat nevezünk hangutánzóknak? Hogyan jelölnénk a vázlatban az alak-jelentés viszonyát? Mi a szerepe a beszédünkben a hangutánzó szavaknak? (élénkítés, hangulátosság.) Ezért használják a költők is. Honnan idézek, és milyen hangutánzó szavak vannak az idézetekben?

Frontális osztály munka

„Zúgva, bögve törte át a gátat,”
„Rémséges zúgással kezdődik a csata;”
„Acélok csengése, torkok kurjantása,
volt a magyaroknál harci jeladása.”
„Méneseeknek nyargaló futása
Zúg a szélben stb.”
„Zúg az éji bogár stb.”

III. Összefoglalás

a) Milyen szempont szerint osztályoztuk a szavakat? Hogyan? Mit tudunk az egyes csoportok szavairól?

b) Az alak-jelentés kapcsolatán alapszik egy szóra-
koztató időtöltés is. Ez. (keresztrejtvény). Mi köze van a
ma tanult anyaghoz? Nézzük csak a rejtvény kérdéseit!
Kutya. Mit kell írunk? Eb (rokon értelmű szó). Szúrós
szárú, illatos virág. Rózsa (Körülírt jelentéshez alakot kell
keresni).

c) Házi feladat

Az 5. csoport által gyűjtött hangutánzó szavakkal ír-
jato^k fogalmazást: A piacon voltam. címmel!

Összefoglalás s táblai váz-
lat alapján.

Játékos gyakorlás

A tanulóknak adott feladatlapok a csoportmunkához:

1. csoport

A tanulók összekevert kártyákat kapnak, amelyeken szavak jelentése és hang-
alakja van. Az egymásnak megfelelő kártyákat a mágnestáblán egymás mellé kell
tenni, és utána írni, hogy az alak és jelentés kapcsolata szerint milyen szavak.

2. csoport

A csoport minden tagja gyűjtson három egyjelentésű szótót kivéve a csoportvezetőt,
aki minden tanuló munkáját ellenőrzi a csoportban és elmondja, hogy milyen szót
nevezünk egyjelentésűnek.

3. csoport

Csoportosítsátok a kapott szavakat a betűsínben aszerint, hogy azonos alakú vagy
több jelentésű. Kormány, orgona, les, fül, fal, hét, tábla, tűz.

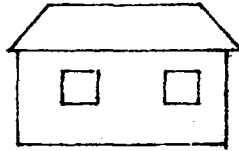
4. csoport

Milyen stílushiba van a fogalmazásban? Hogyan javítanátok? „Marci az utcán
ment. Mellette ment a barátja. Az úttesten egy gyerek ment át. Éppen mellette ment
el az autó. Majdnehe elütötte. A rendőr odament a gyerekhez és figyelmeztette a he-
lyes közlekedésre”.

5. csoport

Gyűjtsetek olyan hangutánzó szavakat, amelyeket A piacon voltam. című fogal-
mazáshoz alkalmazni tudnátok.

A szó

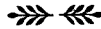

ház

jelentés \leftrightarrow alak

kapcsolatuk szerint:

egy jelentésű	a — j
többjelentésű	a > $\left. \begin{matrix} j \\ j \\ j \end{matrix} \right\} !$
azonos alakú	a < $\left. \begin{matrix} j \\ j \end{matrix} \right\}$
rokon értelmű	a > j
hangutánzó	a → j

TÓTH ANDRÁSNÉ,
Nyíregyháza, Tanárképző Főiskola

„Jövőbe vivő biztos út” c. tárgykör összefoglalása, rendszerezése

1. Nevelési feladat: Íróink, költőink vállalták a harcot az emberibb, szebb jövőért, töretlenül hittek abban, hogy harcuk nem lesz hiábavaló.
2. Didaktikai feladat: Összefoglalás, rendszerezés

A rendszerezés szempontjai:

1. Harc a jövőért
2. Határkő a nemzet életében (a felszabadulás)
3. „Adjam tovább, hogy

ami volt, elmúlt,
hirdessem, éled,
ami elpusztult.
Űssem világgá,
mint a tető
legtetején
a cserepező.”

3. Szemléltetés: Írói, költői arcképek, kötetek, a tankönyv illusztrációi.

I. A mai irodalom óránkon az egyik csoportunk meglepetést tartogat számotokra.